

KÖRÖSTÁJ

KULTURÁLIS MELLÉKLET

Tárgyaink, sorsunk, korunk

A gyulai művésztelep kiállítása

Látogatott és sikeres a gyulai művésztelep kiállítása a Dürer-teremben. Érdekes figyelni a nézők viselkedését, elcsipni egy-egy megjegyzésüket. Az érdeklődők néha szokatlanul hosszú időt töltenek el a képek előtt, s meglepődnek a művek közérthetőségén.

Csak hogy ez a közérthetőnek tűnő stílus rengeteg olyan gondolatot, érzést, művészi feladatot igyekszik megfogalmazni, amelynek megértése, átérzése alig könnyebb, mint az elvontabb stílusoké. Mert a festmények néha megdöbbentő aprólékosággal megdolgozott részletei, a valóságú ábrázolás szigorú igénye csak egyik része a feladatvállalásnak. Az udvarok, szűk, melléképületek megannyi roskatag tárgyának, az ablakon át kirajzolódó külvilág látványának, a kint és a bent viszonyának visszatérő ábrázolása erőt, technikai tudást próbáló feladat, ám pont e munkán keresztül hívják fel az alkotók a figyelmünket a szemlélet és a közlés fegyelmére, s arra, hogy a világ minden parányi foltja megfigyelésre érdemes, mert tükrözi, sőt, néha jelképezi a nagy egészet.

Gyanakvással vegyes csodálattal nézzük Székelyhídi Attila Melléképület II. című képét. Minek megfesteni több száz cserepet? Csak hogy valaki bizonyítsa alkotói alázatát? Talán már akkor is érdemes. Am ez a megropant gerincű „épületcseléd” képes — éppen ráncai által — jelképezni az emberi sorsot. A burjánzó növények között, mint föld felé hajló titok vegetál a faház.

Az Ide se jön ma már senki beszédes címet viselő képen a ház tornácán ülő ember hátát, tarkóját súroló tekintettel festi meg a művész azt, amit a ház gazdája is lát. A nyitott kapu várakozása magányt, dőltsége ennek reménytelenségét sugallja. Am a magány fogalmáig bármely szemlélő eljuthat, ha lát egy öregedő ház előtt ülő koros embert. Az alkotó viszont szeretné tudatosítani, hogy ez nem az itt ülő ember magánya, mert csak egyetlen magány van, s az él mindannyiunkban. Szinte belebújik ebbe az emberbe, úgy élné, és életné meg érzéseit. Fejébe nem kukkánthat bele, annak akadály van, megpróbálja hát

annak szemüvegén át nézni a világot.

Ugyanezzel az alázattal festi meg Balogh Gyula az eldugott zugok élőlényeit, tárgyait. Az Apám nyulainál című kép dróthálója olyan pontossággal képződik, ahogy a cellában éveket élő rab behunyt szemmel is képes felidézni a rács minden rozsdafoltját. Am percig sem kíván bennünk ilyen analógiával nyomasztani, ezért az egyik ketrecajtó nyitva marad, s a nyulacska kidugja fejét.

Bauer János szabóműhelye Szakáll Ágnes által örö-

len szín megannyi árnyalatát használja Szepesremete 1913. augusztus 13. című művében. Ez már igazi stílusbravúr. A barna számtalan variációja ugyanis egyszerre idézi a régi fotótechnikát, s az álmok fátyolosan egyszínű birodalmát.

Marosvári művészete nem mentes a nosztalgiától. Mikor csendéletén egymás mellé kerül a tartósított, engedélyezett színezékekkel feldobott gyári gyümölcs, s a házi befőzésű paradicsom, akkor ez túlnő a valós helyzeten, képes egy korszakváltás jelképévé válni. Marosvári György nosztalgiával gondol a természetes ízekre, a megelőző korok nyugodtabb tempójára, hiszen ezek a csendéletek mai világunk „bűnjeljei”. A háttérben, a régi épületek fölé tízemeletes lakótelepi monstrok magasodnak, s az asztalon nyom sincs már terítésnek. Papírból kikapkodott ételek maradácai, a tojássütőtűnkolt zsír, a durván szelt kenyér korunkról beszél.

A tárgyak legszélsősége sebb vallatója Tömpe Emőke, aki kulcsokból próbál következtetni azok gazdájára. A kulcsosmók kerámiaszobrocskái természetesen csak annak beszédesek, aki végzetlenül türelemmel faggatja őket. Mert a kulcsok feltétlenül vallanak tulajdonosi helyzetükről, ám e vallomások vagylagossága már rendkívül széles skálán mozog. Hiszen mit mond például egy slusszkulcs ma, amikor az autó már nem a kiváltságosok luxuscikke? Megpróbálkozhatunk egy-egy kulcsosmó megfektetésével, ám hamar ráébredünk, hogy mai tárgyaink személytelenekké váltak, s nem vallanak úgy rólunk, mint a régi világ társadalmi rétegződést, hovatartozást (szubkultúrát) olyannyira tükröző eszközei.

Albrecht Júlia kerámia domborműve a Cavinton tableta terhődításhoz fájdalmas jelkép. A gyógyszer elterjedtsége, sikere, és az ebből adódó bevétel nem létezhetne a betegség világhódítása nélkül. A parányi műből kiolvasható aggodás a gyulai művésztelep minden alkotójának legbenső mozgatója. Ez teszi magatartásukat és alkotásaikat különösen értékesé, hitelessé.

Ungár Tamás

Szakáll Ágnes: Gyarapodtunk az 1983. évben

kített meg. Nem festői a látvány, ám a megfigyelés pontossága, s az ebből kibontakozó gondolat, festőivé avatja a témát. A kép meglehetősen hangsúlyos területét foglalja el a sarkig tárt zöld ajtó, s mégsem vonja el a figyelmet a szabómesterről. De nem is véletlenül került a képre a méretes ajtó, jelzi a mester sok évtizedes visszavonult, szerény szorgoskodását.

Érdekes játék vállatára fogni Szakáll Ágnes tárgyait. Hogyan kerültek az udvarra ezek a lomok, mi van a dobozokban, mit rejtenek a zugok? Néha a képek címe is bekukkantásra csábít. Édesek a kiscicák is, de csak az anyjuk látszik, írja e cseles mondatot egyik rendkívül atmoszférikus képe alá.

Ha valaki nem tudná megfejteni a kép aspektusából, hogy a művész önmagát és gyermekét festette meg, akkor elolvassa a megdöbbentő alaposággal megfestett üdvözlőlapokat, utánajárhat a dolognak. A címzett (anya) és a művész azonos. Egyszerre fricskák a művész ezzel a megoldással képzőművészeti látásmódot és természetes emberi kíváncsiságot, hiszen mindannyian ösztönösen közelhajolva, a lapok szövegét böngésszük.

Marosvári György Tányér című képe is bizonyítja, hogy nincs olyan kiismert tárgy, amiről valami újat ne tudhatnánk meg. A fehér abroszon szokottan csillogó fehér tányér alzált szépiül meg, hogy nézzük és megfigyeljük. Ugyancsak egyet-

Baka István új könyve

Két verseskötet után novellákkal és egy színjáttal jelentkezett a tehetséges, fiatal szegedi költő. Baka István ebben a Szekszárdi mise című kötetben sem tagadta meg önmagát, tömör és rövid írásokat válogatott egy kiadványba. De lírai ihletettségtől sem tartotta távol alkotásait. Így verbéli költő prózáját és drámai munkáját olvashatják azok, akik kézbe veszik a most megjelent kötetet.

A címadó novella érzékletes írói sejtet. Képi alkotása azonban sajátos hangvételű költészetéből való: kissé bizarr, realiztikusan abszurd. A Szekszárdi mise egy valaha élt szekszárdi amatőr zenész, Séner János portréját rajzolja meg, és alakját, tehetségét, művészetét az azonossági jegyek alapján Liszt Ferenc életé-

vel veti össze, hogy a párhuzamokat, a különbözőségeket kimutassa, és érzékeltesse a nagy hírű zenész pályafutása mellett a kisvárosi attitűd visszatetsző jelenségeit. Művészi ambíciói mellett így elsősorban a lelki tragédiáját helyezi a középpontba. Árnyalt ábrázolása lehetőségét teremt arra is, hogy a környezetében sürgőforgó embereket is megrajzolja, és szatirikus vonásokkal határolja körül a blaszfémia forduló jelenségeket.

Novelláinak egyes részletei erőteljes, szimbolikus jelenést kapnak, az elbeszélő Baka István költői asszociációkkal hidalja át a mondanó mélyebb rétegeit, hogy a többértelműt és a sejtelmest így beépítse az elbeszélés szövetébe. Esszéértékű prózáját, ha összevetnénk kelene, mindenekelőtt Cs. Sza-

bó László mives írásaihoz hasonlítanám. Az ő prózáját lengi át afféle misztikus sejtetem és tudatalatti kutatási szándék.

Baka színjátéka, A völgy felett lebegő lány, a Transzcendens etűd (szintén a kötet egyik írása) drámai változata. A színjáték hangvétele és írói modora nagyban hasonlít Weöres Sándor Holdbéli csónakos című művének hangvételére, és emlékeztet Kiss Anna népi szürrealizmusától ihletett játékaira is. Mindez a hasonlóság csak a korszerűség és a megközelítési mód tényezőiben lehet fel. A hangja ettől függetlenül, eredeti és erőteljes.

Költőisége meghatározó. „Az öregasszony fölkapta a tekintetét: az égből nagy pelyhekben szállingózott a hó. Fekete kendőjére, rongyaira telepedtek a pelyhek, mint a teremtés második napján a mennybolt fekete ürességére a csillagok” — jelenít meg a Transzcendens etűd lapjain. Míg a színjáték-

ban így tesz önvallomást a Vándor: „Még egy éjszakát töltöttem a Völgyben, az égre bámulva álmatlanul, s látam újra: a csillagok csak üvegcserepek egy kerítésen, melyen át soha nem juthat ember szava Isten színe elé...”

Intellektuális prózát ír Baka István, nem keményet, hanem inkább líraian nehezet. Megértéséhez kellő asszociatív tudás szükséges, követségéhez elmélyült meditálás az alakok, a szavak, a ki nem mondott mondatok fölött.

Végül is rangjához méltó, színvonalas kötettel jelentkezett Baka István, bizonyítva sokoldalú tehetségét és irodalmi felkészültségét. Követségéhez kellő asszociatív tudás szükséges, követségéhez elmélyült meditálás az alakok, a szavak, a ki nem mondott mondatok fölött.

Polner Zoltán

Szúdy Géza versei:

Új Ararát

Forró volt ez a nyár
Forró és esőtelen még a
Lélek is eltikkadt kiapadtak
A vers forrásai is halálos
Csendként ülepedett rám
A szavukat vesztett napok éjek
Gutaütött hallgatása
Ó életem
Micsoda csendek szakadékatn át
Érkeztél
A versek ünnepe
Harangszavához amely
Az emberért szól aki
Értelmet adott a létnek
Kisugárzót csillagtól csillagig
Értelmet amely a gonoszság
Csapkodó özönében
Új Noé-bárkát építene már hogy
Mentse a teremtett rendet
S keressen
Új Ararátot

Virág vagy

Kacagásod olyan nekem, mint
Fehér galambok röpte
A karcsú dúc körül.

Ó, nézz rám sokszor, kedvesem,
Nagy violaszemmeddel,
Melyet ha rám emelsz, érzem
A kiskerteknek illatát,
Hol rozmaring és levendula nő.

Ne vedd le még fejemről
Szélid kezédnek ékességét!
Olyan maradna az, mint ősszel
A zsúptető, hogyha róla a golya
Messzeszáll.

Virág vagy te,
Kit az Isten tűzött mellemre,
Hogy legyenek
Legkülönb a legények között.

Marosvári György: Hagyaték

Ménesi György:

Fogadás

Szilvafák egykedvű sorfala közt
barna futószőnyeg: az ősz protokollja.
Vaku-villanások, levelek
hullanak alá —
így vonulunk,
s a kéményen unott szelek fújják a marsot.

Tót György:

Elégtétel

„Égni kell annak, aki gyújtani akar.”

a tűzoltók a kártyaasztal
mellől mosolyogják a tüzet
ők már ismerik a
hamuba hült lázat

szemükben az elégedettség
bizonytalan fénye csillog